

جغرافیا و روابط انسانی، بهار ۱۳۹۹، دوره ۲، شماره ۴

مطالعه آثار اجتماعی و فرهنگی گردشگری روستایی از منظر جوامع محلی

(مطالعه موردی روستاهای طایقان و چشمه علی استان قم)

زهرا راجی

گروه برنامه ریزی اجتماعی دانشکده ی علوم اجتماعی دانشگاه تهران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۲/۰۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۶/۰۶

چکیده

امروزه صنعت گردشگری در دنیا، یکی از عوامل موثر در تبادلات بین فرهنگی محسوب می شود و به عنوان گسترده ترین صنعت خدماتی جهان جایگاه ویژه ای دارد. گونه های متفاوتی از گردشگری با استقبال فراوانی از سوی گردشگران روبرو شده است. گردشگری روستایی، یکی از گونه های گردشگری فرهنگی است. در خصوص مفهوم گردشگری روستایی می توان آن را شامل هر نوع فعالیت تفریحی و گذران فراغت یا دریافت خدماتی از قبیل غذا، محل اقامت و محصولات ساکنین محلی، در مکانی که از نظر قوانین و مقررات جاری کشور روستا است در نظر گرفت (افتخاری و قادری، ۱۳۸۱: ۲۸) این نوع از گردشگری، همانند سایر انواع گردشگری با آثار مختلف اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی روبرو بوده است. آثار زیست محیطی، اجتماعی و فرهنگی گردشگری نقش به سزایی را در جامعه ی میزبان و گردشگر دارند. از سوی دیگر درک افراد از آثار گردشگری در جامعه محلی نقش به سزایی را در توسعه گردشگری دارد. پژوهش حاضر با هدف مطالعه آثار اجتماعی و فرهنگی گردشگری روستایی از منظر جامعه محلی در روستای طایقان و چشمه علی استان قم، با روش کیفی صورت گرفته است. پژوهشگر با حضور در میدانی تحقیق به مصاحبه و سپس ثبت و تحلیل مشاهدات خود پرداخته است. روش تحلیل مضمون نیز روش تحلیل داده های پژوهش حاضر است. مصاحبه ی نیمه ساختار یافته ی فردی و مشاهده از فنون گردآوری داده اند. همچنین در این پژوهش از تحلیل زمینه ای برای تحلیل داده های پژوهشی استفاده شده است. جامعه ی پژوهش شامل ساکنین روستای چشمه علی و طایقان -واقع در قم- هستند که از این میان پژوهشگر ۳۰ نفر را به عنوان نمونه ی هدف انتخاب نموده است. نمونه به صورت هدفمند انتخاب شده و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافته است. نتایج تحقیق در قالب مفاهیم متعدد و ۶ مقوله ارائه شده است.

مقدمه

امروزه صنعت گردشگری در دنیا، یکی از عوامل موثر در تبادلات بین فرهنگی محسوب می شود و به عنوان گسترده ترین صنعت خدماتی جهان جایگاه ویژه ای دارد. هر چند رکن اصلی پدیده ی گردشگری عوامل طبیعی مانند کوه، دریاها و دریاچه ها است اما عوامل فرهنگی مانند درک سبک زندگی مردم مقصد نیز در این نوع از گردشگری از اهمیت بالایی برخوردار است (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۳۸). گونه های متفاوتی از گردشگری با استقبال فراوانی از سوی گردشگران روبرو شده است. گردشگری روستایی، یکی از گونه های گردشگری فرهنگی است. در خصوص مفهوم گردشگری روستایی می توان آن را شامل هر نوع فعالیت تفریحی و گذران فراغت یا دریافت خدماتی از قبیل غذا، محل اقامت و محصولات ساکنین محلی، در مکانی که از نظر قوانین و مقررات جاری کشور روستا است در نظر گرفت (افتخاری و قادری، ۱۳۸۱: ۲۸) گردشگری همواره با آثار مختلف اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی روبرو بوده است. آثار زیست محیطی، اجتماعی و فرهنگی گردشگری نقش به سزایی را در جامعه ی میزبان و گردشگر دارند. در پژوهش حاضر بر آثار اجتماعی و فرهنگی گردشگری از دید جامعه ی میزبان متمرکزیم. آثار اجتماعی و فرهنگی گردشگری در بلند مدت آشکار شده و توسعه می یابد (یوسفی و تهرانی، ۱۳۹۴: ۱۴۳). این آثار از دید جامعه ی محلی به میزان قابل توجهی به آگاهی و شناخت جامعه ی محلی از گردشگری، مشارکت در فعالیت های گردشگری، نحوه ی نگرش به گردشگران و گردشگری و ارتباط با گردشگران وابسته است. رابطه ی بین گردشگری و فرهنگ صرفا در نقش فرهنگ خلاصه نمی شود. بلکه طیف وسیعی از آثار اجتماعی و فرهنگی ناشی از تماس میزبان و گردشگر را در بردارد. تغییرات صورت گرفته در زندگی جامعه ی میزبان مثالی از آثار اجتماعی و فرهنگی ناشی از گردشگری است. مقاصد در حال توسعه نسبت به تاثیرات اجتماعی و فرهنگی گردشگری حساس اند و ممکن است ورود گردشگران به این مناطق زندگی اجتماعی این افراد را با تنش روبرو کند (ولا و بیرچیل، ۱۳۸۴: ۱۴۵)

جامعه ی میزبان همانند گردشگر می تواند متشکل از ساکنان بومی، بومیان تازه وارد و یا مهاجران باشد با این حال در بسیاری از تعاریف، جامعه ی میزبان را با منطقه ی جغرافیایی خاص تعیین می

کنند (میسون، ۱۳۸۷: ۱۴۱) جامعه‌ی میزبان می‌تواند تاثیر بسزایی در توسعه‌ی گردشگری و ورود گردشگران داشته باشد اطلاع از آثار مثبت و منفی گردشگری این امکان را به سیاستگذاران و برنامه‌ریزان حوزه‌ی گردشگری می‌دهد تا با آگاهی بیشتری به برنامه‌ریزی و سیاستگذاری در این حوزه بپردازند (زاهدی، ۱۳۸۵: ۳۱)

استان قم علاوه بر آن که پذیرای گردشگران مذهبی است به دلیل دارا بودن روستاهای خوش آب و هوا با جاذبه‌های فرهنگی و طبیعی مقصد گردشگران فرهنگی و روستایی است. از آن جا که موفقیت طرح‌های گردشگری، علاوه بر شناخت و کنترل به حمایت جامعه‌ی میزبان و نگرش آنان بستگی دارد؛ در پژوهش پیش رو تلاش بر آن است که آثار اجتماعی فرهنگی توسعه‌ی گردشگری از منظر جامعه‌ی محلی مورد بررسی قرار گیرد. روستاهای طایقان و چشمه علی در شهر قم از جمله میادین تحقیق پیش رو هستند که پژوهش‌گر با روش کیفی سعی در مطالعه آثار اجتماعی و فرهنگی گردشگری از منظر ساکنین این دو روستا را داشته است. روستای طایقان، در ۱۸ کیلومتری شهر قم واقع شده است و بنا بر اظهارات اهالی آن قدمت این روستا به ۱۳۰۰ سال پیش یعنی زمان عبدالملک مروان بازمی‌گردد. این روستا ۲۸۵ خانوار را در خود جای داده است که شغل اکثر آنان کشاورزی و دامداری است. انجیر و انار از جمله مهم‌ترین محصولات کشاورزی این روستا است (شبکه اطلاع‌رسانی دانا، ۱۳۹۶) روستای چشمه علی از توابع بخش سلفچگان شهر قم، ۱۷۲ نفر جمعیت دارد که شغل اکثر آنان کشاورزی است. این روستا پوشش گیاهی مناسبی را برای کشت گندم، جوف صیفی جات و گردشگری دارد.

مروری بر پژوهش‌های انجام شده در خصوص آثار اجتماعی و فرهنگی گردشگری روستایی

امینی و زیدی (۱۳۹۳) طی مقاله‌ای به بررسی تاثیرات فرهنگی گردشگری در مناطق روستایی پرداخته‌اند. نوابخش و رفیع فر (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان بررسی آثار اجمالی گردشگری بر زندگی اقتصادی-اجتماعی مردم روستایی به بررسی آثار اقتصادی اجتماعی و فرهنگی گردشگری بر زندگی روستاییان روستای زیارت پرداخته‌اند. صیدالی و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله‌ی بررسی آثار گردشگری در توسعه‌ی روستایی، به مطالعه‌ی آثار اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی در جوامع

روستایی پرداخته اند. مهدوی و همکاران نیز آثار گردشگری در حوزه ی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی را در روستا های کن و سولقان مورد مطالعه قرار داده اند. ارتقای سطح بهداشت و عزت نفس جامعه ی محلی از جمله آثار مثبت اجتماعی در میداین مطالعه ی تحقیق مربوط است (مهدوی و همکاران، ۱۳۸۷: ۵۱). یوسفی و تهرانی نیز طی پژوهشی اثرات اجتماعی و فرهنگی گردشگری را مورد مطالعه قرار داده اند و مواردی چون افزایش تصادف ها، شلوغی، تخریب فرهنگ بومی و تغییر سبک زندگی بومی را از جمله آثار منفی گردشگری دانسته اند همچنین ارتقای کیفیت زندگی مردم، حفظ فعالیت های متنوع فرهنگی و افزایش سطح تجارت از جمله آثار مثبت مطرح شده در این پژوهش بوده است (یوسفی و تهرانی، ۱۳۹۴) از منظر پاریلو (۲۰۰۱)، مواجه و تعامل گردشگر با جامعه ی محلی به سطوحی از تغییرات فرهنگی در هر دو جامعه ی میزبان و گردشگر می انجامد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با استفاده از روش کیفی و رویکرد اکتشافی به انجام رسیده است. در این پژوهش از مصاحبه به عنوان تکنیک گردآوری داده استفاده شده است. لازم به ذکر است در این پژوهش از روش مشاهده به عنوان روشی تکمیلی در کنار مصاحبه استفاده شده است. پژوهشگر با حضور در میداین تحقیق به مصاحبه و سپس ثبت و تحلیل مشاهدات خود پرداخته است. روش تحلیل مضمون نیز روش تحلیل داده های پژوهش حاضر است. در این روش تحلیلی، پژوهشگر به دنبال کد گذاری باز داده ها با مفاهیم متعددی مواجه می شود که در نهایت مفاهیم مرتبط و مشابه به لحاظ معنایی را در مقولات مرتبط گردآوری می کند. در این پژوهش در روند کد گذاری داده ها از تحلیل خط به خط استفاده شده است. جامعه ی پژوهش شامل ساکنین روستای چشمه علی و طایقان- واقع در قم - بودند که از این میان پژوهشگر ۳۰ نفر را به عنوان نمونه ی هدف انتخاب کرد. نمونه به صورت هدفمند انتخاب شد و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. اشباع نظری رویکردی است که در پژوهش های کیفی برای تعیین کفایت نمونه گیری مورد استفاده قرار می گیرد. به عبارتی حجم نمونه در پژوهش های کیفی از پیش تعیین شده نیست. در پژوهش حاضر نیز پژوهشگر پس از اجرا

و پیاده سازی ۲۷ مصاحبه به اشباع نظری رسید با این حال برای اطمینان بیشتر و انجام مصاحبه های تکمیلی تعداد سه مصاحبه مضاف بر مصاحبه های پیشین انجام شد. داده های پژوهشی از طریق مصاحبه با ساکنین روستا های مورد مطالعه و مشاهده به دست آمد. آثار اجتماعی و فرهنگی گردشگری از منظر جامعه ی میزبان در قالب مفاهیم و مقولات آورده شده است.

سوال پژوهش

آثار اجتماعی و فرهنگی توسعه ی گردشگری در روستای طایقان و چشمه علی از منظر جامعه ی محلی چیست؟

یافته های پژوهش

طی تحلیل داده های پژوهشی، آثار فرهنگی و اجتماعی گردشگری از منظر جامعه ی محلی در قالب ۶ مقوله ی زیر ارائه می گردد

نمودار-۱ آثار اجتماعی- فرهنگی گردشگری از منظر جامعه میزبان

نامنی

نامنی مقوله ای است که توسط پژوهشگر و بر اساس یافته های مصاحبه در جریان تحلیل داده های پژوهشی ساخته شده است. بسیاری از روستاییان بیان کرده اند نامنی ناشی از حضور گردشگران یکی از مهم ترین آثار توسعه ی گردشگری در میادین مورد مطالعه بوده است. این گروه از مشارکت کنندگان بیان کرده اند با افزایش ورود گردشگر به روستای طایقان، سرقت های بیشتری در این منطقه صورت می گیرد و به دلیل نا آشنا بودن افراد محلی با سارقان غیر بومی امکان شناسایی آنان با دشواری روبرو می شود. عده ی دیگری از مشارکت کنندگان بیان کرده اند با افزایش ورود گردشگر به مناطق مورد مطالعه، میزان مزاحمت های ایجاد شده برای زنان نسبت به قبل افزایش یافته است. درگیری و نزاع میان بومیان و گردشگران از مفاهیم گنجانده شده در این مقوله است. همچنین لازم به ذکر است در رابطه با این مقوله تعدادی از مشارکت کنندگان به احساس نامنی ایجاد شده ناشی از ورود گردشگر و استقرار آنان در باغ های روستا تا پاسی از نیمه شب اشاره کرده اند. این عده از مشارکت کنندگان به هراس از سرقت و هراس از مزاحمت های خیابانی اشاره کرده اند. یکی از مشارکت کنندگان در ارتباط با احساس نامنی این گونه بیان کرد:

”ما زن ها انقدری که خبر دزدی و مزاحمت شنیدیم، میترسیم بریم بیرون یا کیفمون رو بزنن / سرقت کنند / یا بهمون حرفی بزنن که توی محله برامون زشت شه“ در مطالعات بسیاری احساس امنیت را فقدان عوامل تهدید کننده تعریف کرده اند. می توان گفت به طور کلی احساس امنیت مفهومی است ذهنی و درونی که امکان دارد با واقعیت عینی نیز در تناسب کامل نباشد (محمدی و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۴۶)

تهاجم فرهنگی

مقوله ی تهاجم فرهنگی، با دقت نظر پژوهشگر و با استناد بر داده های پژوهش ساخته شده است. عده ای از مشارکت کنندگان بر الگو گیری جوانان از گردشگران در طرز پوشش اشاره داشته اند و عده ی دیگری بر الگو گیری زنان و دختران جوان روستایی از گردشگران در طرز پوشش و

سبک زندگی خرده گرفته اند و آن را از دلایل محکم مخالفت خود با ورود گردشگر اعلام کرده اند. دلیل گزینش عنوان تهاجم فرهنگی بر این مقوله آن است که تهاجم در لغت به معنای هجوم دوطرفه است اما در زبان فارسی به معنای هجوم یک طرفه و غافلگیر کننده به کار می رود و به این صورت تعریف می شود که گروه یا جامعه ای با مجموعه فعالیت های خود گروه یا جامعه ی دیگر را به گونه ای یک جانبه و ناگهانی مورد هجوم قرار می دهند این هجوم معمولاً ناگهانی است و گروهی از افراد جامعه یا گروه مقابل را درگیر می کند به عبارتی اجتماعی بودن نیز یکی دیگر از ویژگی های آن است (کرباسیان، ۱۳۹۳: ۱)

عدم تشخیص فرهنگی

عدم تشخیص فرهنگی از منظر روستاییان، از دیگر مقولات ساخته شده در این پژوهش است. عدم تشخیص فرهنگی به موارد بسیاری اشاره دارد که از جمله آن تمایل به مهاجرت است. عده ای از مشارکت کنندگان اذعان داشته اند ورود گردشگران به منطقه ی روستایی چشمه علی سبب تشویق اهالی به مهاجرت به شهر شده است در این میان عده ای از مشارکت کنندگان به نمونه هایی از مهاجرت فرزندانشان به شهرهای اطراف اشاره کردند و این مهاجرت را ناشی از توسعه ی گردشگری، الگو پذیری از گردشگران و قضاوت شتابزده ی ساکنین روستا نسبت به رفاه و سبک زندگی شهرنشینان دانستند. نارضایتی از زندگی در روستا از جمله مفاهیم گنجانیده شده در این مقوله می باشد که اشاره ی مستقیمی به عدم تشخیص فرهنگی دارد. کم توجهی به مراسم فرهنگی و سنت های محلی از جمله مفاهیم مورد توجه ذیل مقوله ی مذکور می باشند. مشارکت کنندگان بیان کرده اند با توسعه ی گردشگری و الگو گیری جوانان، علاوه بر آن که به سنن و فرهنگ کم توجهی می شود، به اصالت سنن و آداب جمعی نیز توجهی نمی شود. بی توجهی ساکنان به اصالت سنن و آداب و رسوم مفهومی است که با مقوله ی کالایی شدن فرهنگ ارتباط تنگاتنگی دارد.

کالایی شدن فرهنگ

”برای بسیاری از گردشگران تجربه کردن فرهنگ محلی، زبان، سنت ها، آداب و رسوم، سبک زندگی و محیط طبیعی خواست و نیت اصلی سفر به شمار می رود. این خواست و این انگیزه به

شکل فزاینده ای توسط ساکنان محلی و شرکت های توریستی با عناوین مختلفی چون: گردشگری فرهنگی، گردشگری میراث فرهنگی، گردشگری بومی، گردشگری روستایی و بوم گردی های جامعه محور با انگیزه ی کاملا متفاوت کسب درآمد و سود یا سودا گری بهره برداری شد و برای ان طراحی ها و برنامه ریزی های حساب شده و دامنه داری صورت می گیرد. این همان فرآیندی است که با عنوان رسا و معنادار کالایی شدن و به طور خاص کالایی شدن فرهنگ از ان نام برده می شود (امینی و زیدی، ۱۳۹۴: ۱۶). "مشارکت کنندگان اذعان داشته اند توسعه ی گردشگری در مناطق مورد مطالعه سبب شده است بسیاری از آداب و رسوم و فعالیت های همگانی که پیش از این به گونه ای معمول در روستا برگزار می شده، در حال حاضر به گونه ای نمایشی برای جذب گردشگران اجرا شود. عده ای کالایی شدن فرهنگ را با عنوان از بین رفتن اصالت مراسم سنتی بیان کرده اند. در این میان صاحبان یکی از کارگاه های نخ ریزی این مسئله را این گونه بیان کرد: "چند سالی هست که مردم گروهی، از شهر های اطراف یا همین قم میان کارگاه های سفال یا نخ ریزی رو تماشا می کنن البته با ما هماهنگ می کنن قبلش ولی خیلی از جوون ها یا زن ها فقط چند ساعتی که این تور ها هستن رو میان کارگاه و بعد نمی مونن"

افزایش مشارکت جمعی

افزایش مشارکت افراد محلی به منظور رفع نیاز و برآورده کردن تقاضای گردشگران یکی از مقولات مورد توجه در پژوهش حاضر است. مشارکت کنندگان با اذعان این نکته که گردشگری سبب افزایش فعالیت ها و مشاغل خدماتی شده است از افزایش مشارکت جمعی روستاییان به منظور رفع نیاز گردشگران خبر دادند. مشارکت افراد محلی به منظور ارائه ی محصولات بیشتر در بازار های محلی، مشارکت افراد محلی به منظور ارائه ی خدمات اقامتی به مسافران، مشارکت افراد محلی به منظور ارائه ی اغذیه ی سنتی و مشارکت افراد محلی به منظور تبلیغ برای کسب و کار های محلی از جمله مفاهیم مورد توجه در این پژوهش می باشند. مشارکت های صورت گرفته در راستای تامین نیاز های گردشگران سبب استحکام سرمایه ی اجتماعی میان روستاییان نیز شده است. چنان که یکی از مشارکت کنندگان اینگونه اذعان داشت: "خیلی از روابط بهتر شده، جوونا و پیرا کنار هم کار می کنن و مردم بهتر همدیگرو می شناسن. مخصوصا جوان ها که رابطه شون با ریش سفیدا بهتر شده"

اساس یافته های پژوهش، در بازه ای از زمان روابط میان جوانان و ریش سفید ها بنا بر دلایلی رو به ضعف نهاده بوده است که توسعه ی گردشگری و بازار های محلی منجر به ترمیم این رابط شده اند. افزایش مشارکت جمعی در روستاهای مورد مطالعه یکی از عوامل توجه ساکنین به مزایای گردشگری و بهبود نشاط در زندگی ساکنین شده است. جلب مشارکت اجتماعی روستاییان یکی از عوامل مهم توسعه ی پایدار گردشگری است. به عبارتی ارتباطی معنا دار میان افزایش کیفیت زندگی ناشی از گردشگری و میزان مشارکت مردم در برنامه های گردشگری وجود دارد (علیپور و کبودی، ۲۰۱۱).

تغییر در نحوه ی گذران اوقات فراغت

همچنین یافته های پژوهشی حاکی از آن است که توسعه ی گردشگری بر نحوه ی گذران اوقات فراغت خانواده ها و جوانان روستایی نیز موثر بوده است. یافته های حاصل از مصاحبه حاکی از آن است که الگوی گذران اوقات فراغت روستاییان با الگو گیری از گردشگران، با تغییراتی روبرو بوده است. مشارکت کنندگان اذعان داشته اند که جوانان با تاثیر پذیری از گردشگران به گذران فراغت پر هزینه روی آورده اند و برخی از خانواده ها به منظور گذران اوقات فراغت به خارج از روستا مراجعه می کنند و از خدمات و امکانات شهری بهره مند می شوند. یکی از مشارکت کنندگان اینگونه اذعان کرد: "خیلی از جوان ها از گردشگرا در باره ی رستورانها و پارکای خوب قم (شهر می پرسن و روزای تعطیل رو میرن اونجا". همچنین بسیاری از مشارکت کنندگان اذعان داشتند نحوه ی گذران اوقات فراغتشان نسبت به پیش دچار تغییراتی شده است. بنا بر یافته های پژوهش این تغییرات اغلب در حوزه ی مکان گذران فراغت، انتظار از گذران فراغت و تغییر در هزینه های فراغت بوده است. آن گونه که از اظهارات مشارکت کنندگان بر آمد، افزایش ورود گردشگران به مناطق روستایی مورد مطالعه منجر به تغییر انتظارات ساکنین از نحوه ی گذران اوقات فراغت شده است. بر این اساس، با افزایش ورود مشارکت کنندگان انتظاراتی مبنی بر گذران اوقات فراغت با کیفیت تری نسبت به پیش در ذهن ساکنین ایجاد شده است. همچنین تحلیل یافته های پژوهش نشان از افزایش پرداخت هزینه برای گذران اوقات فراغت با کیفیت تر و متفاوت تری نسبت به گذشته دارد.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر نشان داد ورود گردشگر علاوه بر منافع و مزایا حامل هزینه هایی برای جامعه ی میزبان است. بسته به سطح توسعه ی گردشگری، میزان آگاهی جامعه ی میزبان از منافع و هزینه های گردشگری و میزان مشارکت آنان در فعالیت های گردشگری واکنش و ادراکات متفاوتی از جامعه ی میزبان قابل انتظار است. پژوهش حاضر با هدف مطالعه ی آثار گردشگری از منظر جامعه ی میزبان صورت گرفته است. طی مصاحبه های صورت گرفته از مشارکت کنندگان آثار گردشگری ذیل چندین مقوله گردآوری شده است. در حالی که پیامد های مثبت به ارتقای کیفیت نحوه ی گذران اوقات فراغت ساکنین و افزایش مشارکت جامعه ی محلی منجر شده است، پیامد های منفی بسیاری از افراد جامعه ی محلی را نسبت به ورود گردشگر بد بین کرده است. آن گونه که از مشاهدات و نتایج مصاحبه برآمد، میزان مشارکت جامعه ی محلی در امور گردشگری علاوه بر آن که بر آگاهی افراد از مزایای گردشگری موثر است، به نوعی تسهیلگر توسعه ی گردشگری و پذیرش گردشگران از جانب جامعه ی محلی است. تحلیل یافته های پژوهشی نشان داد افرادی که در جریان امور گردشگری مانند ارائه خدمات به گردشگران فعال بوده اند نسبت به سایرین اقبال بیشتری به توسعه ی گردشگری نشان داده اند و به آثار مثبت گردشگری اشاره داشته اند. در این میان اظهاراتی از سوی مشارکت کنندگان مبنی بر مخالفت از ورود گردشگران با اشاره به آثار سوء گردشگری به ثبت رسیده است این اظهارات غالباً از سوی افرادی بوده است که در امور گردشگری فعالیت نداشته و نسبت به مزایای آن برای جامعه ی میزبان بی اطلاع بوده اند.

بنا بر این پیشنهاد می شود بر افزایش آگاهی روستاییان از آثار مثبت گردشگری با اطلاع رسانی و فرهنگ سازی ها تمرکز شود و در عین حال به فرهنگ سازی برای گردشگران به منظور کاهش اثرات منفی گردشگری نیز توجه شود. همکاری ساکنین و مردم محلی مقصد، در شیوع گردشگری روستایی از اهمیت بالایی برخوردار است. نگاه و مشارکت مردم محلی در توسعه ی گردشگری و جذب گردشگر از اهمیت بالایی برخوردار است یکی از عوامل مهم توسعه ی گردشگری، توجه و میزان رضایتمندی جامعه ی میزبان از گردشگری است. به عبارتی نگرش و گرایش ساکنین محلی در برنامه ریزی گردشگری، در افزایش این نوع از گردشگری و جذب گردشگران روستایی موثر

است. حمایت جامعه‌ی محلی از گردشگری و پذیرش گردشگران از سوی جامعه‌ی میزبان از جمله پیش شرط‌های ضروری توسعه‌ی گردشگری در یک منطقه است. عدم آشنایی جامعه‌ی میزبان و گردشگران از فرایند گردشگری و نوع نگاه به فرهنگ یکدیگر از جمله موانع توسعه‌ی گردشگری در کشور ماست (تاسا، ۱۳۹۶: ۱۸) آن چه در این پژوهش حائز اهمیت است این نکته است که برخی از مشارکت‌کنندگان و جامعه‌ی محلی نسبت به مزایای گردشگری بی‌اطلاع بوده و مخالفت صریح خود از ورود گردشگران را بنا بر مشاهدات و ادراکات خویش بیان می‌نمودند. پیشنهاد می‌شود برنامه‌هایی به منظور آگاهی و مشارکت بیشتر روستاییان تدارک دیده شود.

منابع و مأخذ

افتخاری، رکن‌الدین عبدالرضا. قادری، اسماعیل (۱۳۸۱) نقش گردشگری روستایی در توسعه‌ی روستایی، پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، دوره ۶، شماره ۲

امینی، عباس. زیدی، زهرا (۱۳۹۳) تاثیرات فرهنگی گردشگری در مناطق روستایی از دید جامعه محلی، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۲

رحیمی مقدم، جواد. ناظریف احسان. (۱۳۹۲) تاثیر رفتار جامعه میزبان در جذب گردشگر، دومین همایش ملی گردشگری و طبیعت گردی ایران زمین، همدان، شرکت هم‌اندیشان محیط زیست فردا، https://www.civilica.com/Paper-CTEI02-CTEI02_038.html

زاهدی، شمش‌السادات. نجفی، غلامعلی (۱۳۸۵)، بسط مفهومی توسعه پایدار، پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، دوره ۱۰، شماره ۴

شبکه اطلاع‌رسانی دانا، محرومیت در ۱۸ کیلومتری قم، ۱۳۹۶، شناسه خبر ۱۰۷۶۱۵۲

قصابی، محمد جواد. بدری، سید علی (۱۳۹۲)، نقش مدیریت محلی در توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دوره ۴، شماره ۲

و ثوقی، لیال .دادورخانی، فضیله .مطیعی لنگرودی، حسن .رهنمایی، محمدتقی (۱۳۹۰) ارزیابی عوامل مؤثر بر رضایت در گردشگری زمستانی؛ مطالعه موردی دو مقصد زمستانی شمشک و دربندسرفصلنامه، علوم اجتماعی مطالعات گردشگری

کرباسیان، قاسم (۱۳۹۴)، تهاجم فرهنگی، دانشکده ی باقرالعلوم

<http://pajoohi.ir/%D8%AA%D9%87%D8%A7%D8%AC%D9%85-%D9%81%D8>

محمدی، جواد، بگیان، محمد جواد و سید سهراب موسوی (۱۳۹۱)، بررسی رابطه احساس امنیت اجتماعی با کیفیت زندگی زنان شهر کرمانشاه، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۳۱

محمود زاده مجتبی، بذرافشان شیما (۱۳۹۴)، ادراک ساکنان محلی از نقش گردشگری در تغییرات اجتماعی، مجله ی پژوهش و برنامه ریزی روستایی، سال ۴، شماره ۴

میسون، پیتر (۱۳۸۷)، اثرات برنامه ریزی و مدیریت، ترجمه میرزایی و ترابیان، انتشارات ترمه

ولا، فرانسوا. یونل، بیرچیل (۱۳۸۴)، گردشگری بین المللی، ترجمه محمد ابراهیم گوهریان و محمد مهدی کتابچی، تهران: انتشارات امیر کبیر

Alipour Eshliki ,s.and Kaboudi m,2011,community perception of tourism impact and their participation in tourism planning: A case study od Ramsar ir,Department of Architecture and Urbanism,Iranian university of Science and Technology,Tehran,ir